Jilly Viktor

"We shall overcome!" Civil rights movement in the United States

For advanced students of English – level C1

["We shall overcome!" Polgárjogi mozgalmak az Egyesült Államokban. Haladó angolnyelv-tanulók számára – C1 szint]

Budapest: Jilly-Tan Bt., 2012. 64 p.
ISBN: 978-963-08-5235-7

Jilly Viktor új tankönyve három olyan célnak tesz eleget, melyek önmagukban is komoly vállalások. Elsősorban kitűnő angol nyelvkönyv haladó diákok számára. Másodszor az egyes fejezetek nyelvfejlesztési tartalmát a szerző szisztematikusan olyan országismereti tudnivalókba ágyazza, melyek az északamerikai polgárjogi mozgalmak történetének rendkívül fontos szeletét mutatják be. Végül – és hosszú távon talán ez lesz a könyv legfontosabb hatása – a nyelvi és kulturális tartalmak segítségével arra ad lehetőséget, hogy a tanulók a feladatok elvégzésekor és a kialakuló beszélgetések során felfedezhessék és jobban megismerhessék a sokszínűség, az elfogadás és a társadalmi szolidaritás mindig aktuális értékeit.

A tankönyv, mely címében az amerikai emberjogi küzdelmek emblematikus dalát eleveníti fel, a kommunikatív nyelvtanítás legjobb gyakorlata szerint arra sarkallja a diákokat, hogy sokat beszéljenek, és nyelvtanulás közben olyan dolgokról tanuljanak, gondolkodjanak, amelyek a szokásos iskolai órákon nem gyakran kerülnek elő. Az idegennyelv-órák sokféle tartalom közvetítésére alkalmasak, mégis csak ritkán alakulnak ki valódi, gondolkodásformáló beszélgetések. Ez a könyv ezen a téren is igazi hiánypótló.

Haladó csoportok tanárai számára sokszor komoly kihívás a tankönyvválasztás, hiszen a magas szintű nyelvfejlesztés mellé legtöbbször felszínes tartalom társul. A könyv ismertetője alapján a „We shall overcome!" olyan tanulócsoportok számára készült, melyek a szokásos nyelvi témakörök (család, iskola, időjárás, munkavállalás, utazás stb.) feldolgozásán már túl vannak, esetleg az iskolában angolul tanulják a történelmet, illetve főiskolán vagy egyetemen angol szakosként vesznek részt angolnyelv-gyakorlaton vagy amerikai országismereti órán. Ugyanígy ajánlható a kötet olyanok számára is, akik korábban megszerzett tudásukat szeretnék karbantartani, sőt önállóan tanulók vagy tanulópárok számára is adaptálható a legtöbb feladat. A könyv segítségével a nyelvtanulók elmélyíthetik jártasságukat az olvasási, beszédértési és beszédkészségben. Mindehhez autentikus képek, újságcikkek, tudósítások, videoanyagok, interjúk, dokumentumfilm-részletek állnak rendelkezésre. Az egyik fejezet pedig egy játékfilmre épül (40–41).

A könyv minden szempontból kitűnően megfelel a mai kor követelményének. A kötet maga praktikus, spirálkötésű, könnyen forgatható, jól kézben tartható. A fekete-fehér kivitel esztétikus, remekül utal a tartalomra, egyben üdítő változatosság a manapság elterjedt rikító, vibráló tankönyvek piacán. Ugyanezt a komolyságot tükrözi a fegyelmezett tördelés, mely jól áttekinthetővé teszi a fejezetek szerkezetét. A könyv húsz kétoldalas fejezetből áll, további húsz oldalon pedig a pármunkában végzendő, információhiányra épülő feladatokat találjuk. Talán csak egy dolog hiányzik a könyvből, ami a tanulandók, illetve a tanultak tudatosításában segítene a diákoknak és tanároknak is: egy összefoglaló táblázat, mely fejezetenként mutatná be a feldolgozott témákat és nyelvi elemeket. A tankönyvhöz csatlakozó internetes honlap részben a praktikus tanári kézikönyvet, részben a videoanyagok eléréséhez szükséges linkeket tartalmazza. Ezekhez a tanulók is könnyen hozzáférhetnek, így órán kívül is gyakorolhatják a beszédértést. Kár, hogy a honlapon a képek csak véletlenszerűen tűnnek fel, nem kereshetőek.

A fejezetek az észak-amerikai emberjogi mozgalom egyik fontos szeletét mutatják be az afrikai amerikaiakat ért diszkrimináción

és az ennek felszámolását célzó eseményeken keresztül, a 19. század közepétől napjainkig, kronologikus sorrendben. Mindegyik lehetőséget teremt arra, hogy a tanulók a témával kapcsolatos általános érvényű emberi, társadalmi és etikai kérdéseket vitassanak meg, és megvizsgálják, vajon az ő környezetükben hogyan jelennek meg ezek. Az első fejezet a Jim Crow-törvényeken keresztül világítja meg, mennyire reménytelen volt a feketék egyenjogúságának elnyerése, egyben a történelmi távolság segítségével ráébreszti a tanulókat a diszkriminatív viselkedés abszurditására (4–5). Ezt a legrégebbi civil mozgalom, a National Association for the Advancement of Colored People (Nemzeti Szövetség a Színesbőrű Emberek Felemelkedéséért) bemutatása követi, mely tudatosítja a civilek társadalmi szerepét (6–7). A következő fejezet a Ku-Klux-Klan történetén keresztül a gyűlöletbeszéd betiltásának lehetőségeit feszegeti (8–9). Ezután a Harlem Renaissance kulturális, irodalmi, művészeti mozgalmat ismerhetjük meg, mely az 1920-as és 1930-as években a feketék új, büszke identitását igyekezett megalapozni (10–11). A tanulók itt a kisebbségek társadalmi identitásáról beszélhetnek. Az ötödik fejezet alkalmat ad arra, hogy elgondolkodjunk az ismert emberek társadalmi szerepvállalásáról egy 1939-es incidens kapcsán, amikor egy fekete énekesnő szereplését megakadályozta egy amerikai nőszervezet, ahonnan ezek után Eleanor Roosevelt kilépett (12–13). A sportnak a diszkrimináció csökkentésében betöltött szerepéről vitatkozhatnak a diákok, miután a következő fejezetben megismerik Jackie Robinson, az első fekete baseballjátékos történetét 1947-ből (14–15). A hetedik fejezet két jogi eset kapcsán beszélgetésre ad lehetőséget a szegregáció jogi státuszáról és az oktatásban betöltött szerepéről (16–17). Ezután Rosa Parks történelmi jelentőségű tettét ismerhetjük meg, amikor 1955-ben nem adta át ülőhelyét a buszon egy fehér utasnak (18–19). Letartóztatása miatt 381 napos autóbuszbojkottot szerveztek Parks polgárjogi harcostársai. Érdekes vitákba bonyolódhatnak a tanulók arról, hogy a kisebbségi csoportoknak milyen esélyeik lehetnek a többség provokálásával. Ezt követően az iskolai szegregáció felszámolásáról olvashatunk, valamint egy olyan incidensről, amikor a fehér többség megakadályozta, hogy a fekete diákok belépjenek a Little Rock-i iskolába. Az esemény kapcsán elhíresült fénykép utóélete arra is figyelmeztet, milyen káros a bigott gyűlölet (20–21). A tizedik fejezet az 1960-as évek ülősztrájkjairól szól, és az erőszakmentes ellenállás esélyeinek megbeszélésére ad lehetőséget (22–23). A következő téma az 1961-es „Freedom Riders" mozgalom (24–25). A tanulók megismerhetik a szegregációt addigra már felszámoló északról a még szegregált déli államokba utazó fekete és fehér önkéntesek igyekezetét, hogy felhívják a figyelmet a törvénytelenségekre. Ezenkívül elképzelhetik, milyen lenne, ha ők maguk lennének egy kisebbség tagjai. A következő fejezet a Mississippi Egyetem ostromáról szól (26–27), amely azért következett be 1962-ben, mert az egyetem nem volt hajlandó fekete hallgatókat felvenni, az ügyben fellépő politikusok elvakultsága pedig tettlegességgé fajult. A fejezet végén a gyűlöletbeszéd és az erőszak kapcsolatáról cserélhetnek eszmét a diákok. Ezután a fekete polgárjogi mozgalom talán legismertebb alakjának, Martin Luther Kingnek az alabamai Birmingham börtönéből írt levelét és az ehhez köthető demonstrációkat ismerhetjük meg (28–29) – a szabad beszélgetés során pedig a joghoz és az egyén szerepéhez kapcsolódó erkölcsi kérdéseket vitathatják meg a tanulók. A következő fejezet is Martin Luther Kinggel foglalkozik, felidézve az 1963-as washingtoni felvonuláskor elmondott híres, „Van egy álmom" című beszédét (30–31). A diákok megbeszélhetik, vajon a békés vagy radikális megközelítés hatékonyabb-e a polgárjogi mozgalmakban. A tizenötödik fejezet a fekete polgárjogi mozgalom másik ismert alakját, a radikális nézeteiről ismert Malcolm X-et mutatja be (32–33), és további lehetőséget ad arra, hogy a diákok a diszkrimináció megszüntetésének békés és erőszа-

kos módjairól beszélgessenek. Ezután egy 1964-es eseményről, nevezetesen három polgárjogi harcos meggyilkolásáról esik szó (34–35). Ennek kapcsán az igazságszolgáltatás társadalmi szerepéről vitázhatnak a tanulók. Az ezt követő fejezet a polgárjogi mozgalomban szokatlanul véres Los Angeles-i lázadást idézi fel 1965-ből, melynek során harmincnégy ember meghalt, és több mint ezer megsebesült (36–37). Mindezek alapján adódik a kérdés, hogy az etnikai indíttatású egyenjogúsítási küzdelemben hatékonyak lehetnek-e az erőszakos megoldások, illetve megelőzhetőek-e. A következő fejezet az 1960-as évektől 1982-ig aktív Black Panther pártot mutatja be (38–39), mely provokatív retorikával, valamint kulturális, politikai és sportesemények szervezésével az afro-amerikaiak önbecsülését kívánta erősíteni. A vitára bocsátott téma a kisebbségekhez tartozó sportolók demonstratív megnyilvánulásainak hatása. A tizenkilencedik fejezet az 1967-es „Forró éjszakában" (In the Heat of the Night) című film alapján a társadalmi tudatosodás folyamatát illusztrálja, és megismerhetjük a feketék és fehérek közötti bizalom kialakulásának rögös, gyakran gyanakváson, vádaskodáson keresztül vezető folyamatát (40–41). A feladatok arra is jó lehetőséget biztosítanak, hogy a tanulók esztétikai és etikai szempontok szerint elemezzék a filmet. Végül az utolsó fejezet felidézi Robert F. Kennedy beszédét, melyet Martin Luther King meggyilkolásának napján mondott el elnökjelöltként, és amelyben fontos társadalmi kérdésekkel szembesítette Amerikát: az erőszak, törvénytelenség és megosztottság helyett az országnak szeretetre, bölcsességre és együttérzésre van szüksége (42–43). Ezután pedig Barack Obama első elnöki beiktatási beszédén keresztül megmutatja, milyen messzire jutott a polgárjogi mozgalom. A könyv utolsó feladatai alkalmat adnak arra, hogy a diákok végiggondolják, milyen faji és etnikai kérdésekkel kell szembenézniük saját környezetükben, és mit tehetnek ők az esetlegesen feszült helyzet enyhítéséért.

A fent leírt témák nyelvi feldolgozása változatos. A képekre, írott szövegekre és hangzó anyagokra alapozott sokrétű feladatok segítségével érdekes információkat és fontos tudást szereznek a tanulók. A globális és részletes megértést segítő gyakorlatokkal elsajátított szókincset pedig a kreatív nyelvhasználat során, a pár- és csoportmunkákban, illetve a szabad beszélgetésekben és vitákban kamatoztathatják. A megértési gyakorlatokat segítő irányított kérdések kitűnően gondoskodnak arról, hogy a tanulók mindig a megfelelő részre figyeljenek, és arról is, hogy a kérdésekre adott válaszaikban releváns nyelvi elemeket használjanak. A beszélgetéseket indukáló feladatok komoly erősségének tartom a szerző által feltett kérdéseket, mert ezek óhatatlanul is aktivizálják a diákokat. Mindez a hatékony nyelvtanulás biztosítéka. Bár a szerző nem tűzte ki célul az íráskészség fejlesztését, úgy vélem, a témák és a felhasznált szövegek ehhez is nagyon jó alapot szolgáltatnak. A tankönyv használatát a korábban említett tanári útmutató megkönnyíti, hiszen instrukciókat és a feladatok lehetséges megoldásait is tartalmazza, ugyanakkor nem köti meg a tanárok kezét, akik csoportjuk igénye szerint alakíthatják a feldolgozás módját.

Összegzésként csak ismételni tudom, milyen hasznosnak találom Jilly Viktor új könyvét mind nyelvfejlesztési, mind tartalmi szempontból. Úgy gondolom, a könyvnek fontos szerepe lehet érett, mérlegelő, felelős gondolkodású, angolul jól kommunikáló idegennyelv-használók képzésében. A kötet sajnos nem kapható könyvesbolti forgalomban. A kiadvány magánkiadásban, a budapesti Amerikai Nagykövetség Regionális Angol Nyelvi Irodája (Regional English Language Office) támogatásával jött létre, akik viszont kérésre, oktatási intézmények részére ingyenesen biztosítanak példányokat. Üdvözlöm ezt a kezdeményezést, és remélem, minél több tanulócsoportnak lesz alkalma tanulni ebből a nagyszerű könyvből.

Holló Dorottya